

GLASNIK

Izhaja vsak petek.

Uredništvo:

Kopitarjeva ulica št. 6.

Naročnina znaša:

celoletna K 4.—

pololetna „ 2.—

četrtletna „ 1.—

Posamezna št. „ 0.10

AVSTRIJSKE KRŠČANSKE TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE.

Št. 5.

V Ljubljani, dne 31. januarja 1913.

Leto VI.

Učimo se v Vevčah!

Ljubljana, 26. januarja 1913.

Siloviti boj, ki ga bijejo naši tovariši v Vevčah proti nasilnosti nikdar sitega kapitalizma, boj združen z lakoto in trpljenjem, z mrazom in pomanjkanjem nam vzbujajo zavest dolžnosti, ki jih imamo vsi delavci in delavski prijatelji za to, da se pribori za delavske organizacije, za delavsko združevanje prepotrebna in na vse strani upravičena svoboda. Zlasti te-le reči vidimo v vevški vojski: Delavci imajo pred sodiščem in pred gosposko sploh glede na svojo organizacijo neprimerno manj pravic kakor podjetniki. Vevški podjetnik se ravna po zgledu mnogih drugih podjetnikov. Rad bi namreč ubil vsako delavsko organizacijo in radi tega podi iz tovarne vse, ki se o njih more misliti, da imajo kaj smisla za delavski stan in za njegove pravice. Motil se je silovito, ko je mislil, da bi z odstranitvijo nekaterih oseb iz tovarne misel na delavsko vzajemnost in skrbnost mogel ubiti, in ko je začel s svojimi nasilnostmi, ki so prislile delavce v štrajk. Seveda je prezrl, kakšni so naši ljudje. Štrajk je pokazal, da so vsi delavci do zadnjega zavedni za delavsko vzajemnost, in da drže v boju za svoje delavske pravice skupaj, kakor trdno zvarjena veriga. Ko bi tudi posameznike spravil iz tovarne, bi s tem, kakor se mu menda zdaj po tako dolgem štrajku že svita v glavi, prav nič ne pridobil.

Toda za to ne gre. Mi hočemo v prvi vrsti poudariti nesorazmerje med tem, kaj sme delavec in kaj sme delodajalec. Če delodajalec prepoveduje ali zavira delavsko organizacijo, če s surovo silo meče na cesto delavce, ki imajo po zaupanju svojih tovarišev in tovarišič vodstvo delavskih organizacij v rokah, se mu ne zgodi nič. Sodnija, žandarji in politični uradniki ga puste pri miru. Prost je, svoboden v tem oziru, nobene kazni se mu ni treba bati. Če pa delavec količkaj prestopi z malenkostmi in času neprimernimi sitnostmi napolnjene postave o društvih, o zlorovanjih, o delavskem združevanju sploh, pride vse nanj. Ti preže nanj, ko še ni nič naredil, z občudovanja vredno sumljivostjo. Druga reč, na katero opozarjamo in o kateri smo že v svojem listu obširno govorili, je pa ta, da ima delodajalec v svojih takozvanih delavskih stanovanjih silovito orožje proti delavcu. V Vevčah vidimo to najbolje. Štrajkujočim delavcem je delodajalec vkljub temu, da so redno plačevali svojo na-

jemnino, da niso gospodarju napravili nobene škode, da so v hišah imeli najlepši red, odpovedal stanovanja samo zato, ker štrajkajo in jim dal nazadnje zmetati njihovo pohištvo iz hiš. Od nekdanj se bore delavci proti temu, da bi jim gospodar smel plačevati namesto v denarju, v blagu ali stanovanju. Vsled tega tudi najodločnejše zahtevajo, da delavska pogodba z najemniško pogodbo, s katero delavec najema stanovanje, če je prav delodajalec in lastnik stanovanja ena in ista oseba, ne smeta biti v nobeni zvezi. V posebnem zakonu bi se moralo določiti, da ob času štrajka delodajalec delavcem, če redno plačujejo svojo najemnino, ne sme odpovedati stanovanja. Neobhodno bi bilo tudi potrebno, da bi se rok za odpovedi v delavskih hišah, ki je zdaj tak, kakor pri drugih stanovanjih, znatno podaljšal.

Tretja reč, ki se je učimo pri vevškem štrajku, je pa ta-le: V zadnjem času se v javnosti in tudi v državnem zboru slišijo čudne reči nevarnega značaja glede na štrajke. Delodajalci so zagnali velik hrup, da je treba s posebno postavo braniti tiste, ki hočejo kljub štrajku delati. To se pravi: z žandarji in ječo naj bi se delavcem preprečilo, da ne bi na primer postavili svojih varuhov na primerne kraje, ki imajo skrbeti, da se sklenjeni štrajk tudi drži. Posamezni delavec in delavka, ki izkušata ob času štrajka silovito pomanjkanje, sta seveda za zvižaje in sleparska vabila delodajalcev zelo dostopna. Kaj se jim ob takih prilikah vse nalaže, je naravnost občudovanja vredno. Delavci, katerih zadnje in najstrožje orožje v boju za zboljšanje nezgodnih razmer je štrajk, imajo ne samo pravico, ampak dolžnost poskrbeti, da zapeljani delavci in delavke ne gredo delodajalcu na lim. Če se jim to zadnje zabrani, potem je štrajk sploh nemogoč.

Na Angleškem, kjer imajo res smisel za svobodo, in sicer ne samo za bogatina, ampak tudi za delavce in reveže, je v posebni postavi, ki se je sklenila meseca decembra leta 1906., določeno, da smejo delavci ob času štrajka postaviti v bližino tovarn ali delavnic svoje zaupnike zato, da mirnim potom izkušajo zabraniti, da ne bi kdo štrajka prelomil. Tako-le se glasi dotični odstavek imenovane postave: »Eni ali več osebam, ki zase ali za kako strokovno društvo ali za kakega posameznega delodajalca ali posamezno tvrdko posreduje glede na kak obrtni prepri-

je postavno dovoljeno, da se postavijo v bližino hiše ali kraja, kjer kaka oseba stanuje ali dela ali je zaposlena ali se slučajno nahaja, če se to zgodi samo v ta namen, da se mirnim potom izvedo ali povedo novice ali da se kaka oseba mirno pregovarja, naj gre delat ali naj se dela zdrži«. Na Angleškem se ni pokazalo, da bi bili vsled tega štrajki kaj bolj šumni kakor pri nas, ali celo, da bi bila angleška industrija ra i tega propadla. Ravno narobe je res. Štrajki so na Angleškem mirnejši kakor pri nas in industrija mnogo močnejša.

Delodajalci vživajo v svojih zvezah popolno svobodo. V svojih kartelih in trustih se združujejo zato, da z višjimi cenami odirajo ves svet. To se sme. Proti temu ni žandarja, ni glavarja, ni sodnika. Če pa delavci nastopijo zato, da bi v miru mogli za svoje delo imeti zadostno plačo, zadostni košček kruha in da bi si zagotovili človeka vredno življenje, je pa vse pokoncu. Pridenimo še to! Liberalci vseh ver in narodov, vseh vrst in vsake baže drže pri tem povsod, tudi pri vevškem štrajku, z delavskimi tlačitelji in branijo nasilstvo, ki se godi proti njim. Slovensko liberalstvo, zbrano okrog »Slovenskega Naroda«, je doseglo s svojim ostudnim obnašanjem ob priliki vevškega štrajka, da delavstvo niti ne pljune več pred njim, ker ta banda niti tega ni vredna. Dr. — e —

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Jugoslovanske Strokovne Zveze skupina Sel — Moste je imela v nedeljo, dne 19. januarja, dopoldne svoj občni zbor. Centralo je zastopal glavni blagajnik J. S. Z. ravnatelj B. Remec. Skupina živahno deluje ter ima 47 članov. V preteklem poslovnem letu je imela 913 K 8 vin. dohodkov in 837 K izdatkov, izplačala je razum mnogih bolniških podpor tudi v treh slučajih posmrtnino. Odbor je imel 17 sej. V novi odbor so bili izvoljeni: Iv. Ravnikar, predsednik; A. Terček, podpredsednik; Jožefa Ravnikar, blagajničarka; F. Tomažič, tajnik ter sledeči odborniki: I. Logar, M. Ferkov, A. Celarc, I. Kovič, E. Vevčko, J. Kunej, J. Urbar, Ivanka Terček.

Skupina J. S. Z. na Vrhniki je imela svoj občni zbor v nedeljo 12. januarja ob precejšnji vdeležbi članov. Skupina je imela v preteklem letu prejemkov 333 K 59 vin in je izplačala podpore v znesku 141 K 50 vin. V odbor so bili enoglasno izvoljeni: Lovro Smrtnik, predsednik; Anton Jezeršek, blagaj-

nik; Ivan Jesenovec, zapisnikar; Franc Smrtnik in Franc Velkavrh, odbornika; za zastopnika za glavno skupščino J. S. Z. je določila skupina svojega predsednika.

Skupina J. S. Z. Sava - Jesenice. Dne 2. februarja 1913 bo redni letni občni zbor ob 9. uri dopodne v Delavskem domu na Savi. Udeležite se ga v obilnem številu. Obenem naj vsak član pridobi kakega novega člana. To lahko vsak stori, ker je polovica delavcev, ki niso še v nobeni organizaciji in ti bi morali pristopiti vsi k Jugoslovanski Strokovni Zvezi, ker je to najboljša delavska organizacija.

Goriška plačilnica J. S. Z. je imela sestanek 26. januarja s poročilom o denarnem poslovanju minulega leta. Dohodkov je imela 351 K 71, podpor je izplačala 248 K, drugih stroškov je imela 31 K 64 vin. »Naša Moč« ima samo 9 naročnikov. Tovariši, oklenite se potrebne in koristne organizacije, razširite naše delavsko glasilo!

S Save. Dolgo se že nismo oglasili, človek bi mislil, da nam pečene piške po grlu frfotajo. Ako nas pa kdo nekoliko bližje hoče pogledati, bo pa takoj zapazil, da smo le nekoliko preveč leni in malomarni, kar nam gotovo škoduje. Sedaj moramo pa vendar povedati, da smo pred kratkem imeli obrtnega nadzornika v naši tovarni. Spremljan je bil, kakor vedno po stari navadi, od tovarniških uradnikov, ki so mu jako pridno razkazovali vse moderne naprave, katere imajo služiti seveda le podjetju. Nismo ga pa videli govoriti s kakšnim umazanim delavcem, od katerega bi najbrže vse kaj družega izvedel kot pa od gotovih gospodov, katerim se o slabih delavskih razmerah in za delavce škodljivih napravah niti ne sanja ne. Da pa omenjeni gospod in pa razumen delavec ne prideta v dotiko ali celo v kakšen razgovor, že poskrbijo razni mojstri, ki v celem obratu igrajo jako žalostno vlogo na škodo delavcev, o katerih bomo še govorili. Sedaj samo še to, da, ako bi se bil obrtni nadzornik le količkaj okoli ozrl in pogledal ven iz valjarnice, bi bil takoj lahko zapazil škandalozni prehod pod rakami iz valjarnice na plan, posebno sedaj v zimskem času, ko je vse zamrznjeno in ledeno. v kakšni nevarnosti so delavci, prvič, da se pobijejo, drugič pa, da se prehladijo, ko morajo vsi razgreti vedno tam skozi hoditi. Potem pa dohod k studencu za pitno vodo! Zares čudno, da se ponoči kakšen ne pobije. Največji škandal za tovarno pa je delavsko kopališče, o katerem nas je sram

J. Jørgensen: Naša ljuba Gospa Danska.

Pisatelj je nekoč sam stanoval v onih velikih delavskih kasarnah v Kopenhagnu. Vrstila so se vrata poleg vrat, stanovanja družin s štirimi ali več otroci, najstarejši je bil morda star deset, najmlajši poldrugo leto. Oče je bil surov pijanec, mati lahkomišljena in hude jeze. Mož ni imel nikoli stalnega zaslužka, večkrat ga ni bilo en teden domov, pozno v noč je prihajal in takrat začel prepričati z ženo. Nihče v celi hiši ni mogel spati, kajti hodniki takih hiš so dolgi, vrata pri vratih stoje, stanovanja, obstoječa iz ene same sobe, se vrste drugo za drugim, vse v sami zanemarjenosti in temi in vsi, ki so stanovali v istem hodniku kakor na smrt obsojeni sužnji, so morali poslušati kreg in ropot. Otroci so kričali in stali nagi na stopnicah, razbijanje kozarcev in hišne oprave se je razlegalo po vsem hodniku. Nekaterikrat so že poklicali policijo, a kakor hitro je prišel stražnik, je bilo vse tiho in mirno.

Žena je delala v neki tovarni za pranje in zaslužila vsak dan poldrugo krono; toda ko je šla na cesto, se je lepše oblekla in otroci so bili lačni in zapuščeni. Le pisatelj sam jih je včasih obiskal. Najstarejša deklica je hranila

druge; košček suhega črnega kruha, malo pokvarjene masti, kozarec vode, ki je ostal materi pri zajutreku in včasih še malo sladkorja, to je bila navadna hrana za najmlajše dete, pa tudi za druge. Vsa obleka je bila zamazana in kadar je bila oprana, je bilo vse le na pol — in nekega dne — tako je pripovedoval pisatelj, sem ravno vstopil, ko je najmlajši otrok ležal brez obleke in odeje na tleh in desetletna gospodinja mi je pojasnila, da mu mora iztrebiti iz srajčke golazen, predno ga položi v posteljo — tako je imenovala kup smrdečih cunj in umazanih vreč, ki so ležale v nekem kotu.

Pisatelj je nadalje pripovedoval, kako je neka usmiljena gospa nosila otročičem redno vsak dan gorke jedi, in kakor hitro je to zapazila mati, je takoj nehala dajati svojim otrokom hrano. Končal pa je sledeče:

»Nekega dne je pomotoma izostalo redno kosilo dobre gospe, in otroci niso dobili najmanjše jedi od petih zjutraj, ko je mati odšla na delo, do osmih zvečer, ko se je vrnila, v nadi, da so bili otroci med dnevom preskrbljeni. Druga dne se je zgodilo isto — došel je le listek in petindvajset novcev s pripombo: »Odhajamo na deželo, za ta denar kupi otrokom kruha!« Vprašajmo se, ali smo mi boljši očetje in matere!«

Ta članek in grozni umor in samoumor, ki se je prigodil zadnjo noč, je Herman Ronge premišljeval, ko se je vračal v mraku domov. Zgrazil se je nad dvojno vestjo, mero in vago, ki jo kažejo voditelji ljudskega časopisja. Od zunaj so pomazni s človekoljubnostjo in vsemi mogočimi plemenitimi čuvstvi, notraj pa so polni surove brezbriznosti in lenobe. Stari pridigarji in poboljševalci so bili tudi sami dostojni ljudje, novi zagovorniki ljudstva pa uporabljajo čednost in poštenost samo za sredstvo kakor bojne stroje.

Herman Ronge je gledal na široki razsvetljeni cesti kopico revnih otročičev, ki so se plazili brez namena in cilja od prodajalnice do prodajalnice in stali pred izložbami. Bili so večinoma dečki okrog desetih let in nekaj starejših deklic. Mladiči so kadili cigarete in se leno prestopali semintja; roke so imeli v žepih, nevljudno nadlegovali vsak trenutek ljudi, se prešerno in grdo smejali s smehom, ki je bil mnogo starejši kakor otroci, podoben izgubljenemu zločincu, poln neizprosnega sovraštva proti vsemu dobremu in poln zaničevanja proti vsemu, kar je sveto — brezupen smeh iz brezdna . . .

Zdaj je obstala cela tolpa pred oknom nekega knjigotrčca, kjer je bilo izloženih vrsto nedostojnih podob. Med smehom in kazenjem je bilo čuti

pripombe, ki so izzvale še hujši smeh. Naenkrat sta prišli dve polodrasli deklici prvega dečka pod pozduho, med smehom, vpitjem se je valila in zibala četa izgubljenih otrok po stranski ulici, eni onih dolgih, temnih stranskih ulic delavskega predmestja, kjer mora živeti tisoč in tisoč duš, a ne poznajo nikdar luči, snažnosti in veselja . . .

Herman Ronge se je spomnil še drugih zgodb, ki jih je čul večkrat pri obedu, koder so govorili pol iz sočutja, pol iz groze o življenju revežev. Njegova mati je rada tupatam podpirala kako družino in tako vsaj malo spoznala grozno podzemeljsko življenje v Kopenhagnu, ki so ga zakrivale lepe strehe in solnčne vile.

Tudi posli v domači hiši so včasih pripovedovali grozne reči. Postrežnica je pripovedovala, da si je še kot mlado dekle najelo stanovanje z dvema sobama; v eni je stanovala sama, drugo je oddala delavski družini. Mož je imel znanje z drugo omoženo žensko v isti hiši in žena se je predobro poznala s pekovski uslužbenecem, ki jo je vedno obiskoval, ko je mož odšel na delo. Pekovski voz je stal pred hišo, otroci so se igrali na cesti in pripovedovali vsakomur, ki jih je hotel poslušati, kaj se godi v hiši . . .

govoriti in vendar bi iz zdravstvenih razlogov moralo igrati važno nalogo, seveda, če bi gotovi gospodje imeli kaj smisla za dobrobit delavca.

Zavarovanje proti nezgodam za rudarje.

Svojedobno je vlada obljubila, da predloži državni zbornici provizorični načrt zakona o zavarovanju proti nezgodam za rudarje. Zakonski načrt bi bil isti kakor v predlogi za splošno socialno zavarovanje. Vzakonjen naj bi bil provizorično toliko časa, da se uveljavi socialno zavarovanje. Ker vlada do sedaj ni izpolnila dane obljube, je v seji socialno-političnega odseka poslanec dr. Licht vprašal vladnega zastopnika, kaj je s to zadevo. V kolikor je bilo mogoče dognati, je predloga obtičala v finančnem ministrstvu in sicer radi vprašanja zavarovalnih prispevkov, ki bi jih država plačevala za svoje rudarske delavce. Neverjetno, toda v Avstriji mogoče!

Tomšikov predlog.

Glasovanje o Tomšikovem predlogu glede vsote 17.010.171 K, s katero naj bi se zboljšale razmere železničarjev in tudi drugih državnih uslužbencev, je posebno zato zanimiva, ker nekateri socialno-demokratski poslanci niso zanj glasovali. Glasovanje je bilo na predlog Tomšika poimensko. Med onimi poslanci, ki so glasovali za Tomšikov predlog, pogrešamo sledeče socialno-demokratske poslance: dr. Adler, Pittoni, Rieger E., Černy, Hybeš, Jirasek, dr. Šmeral in Hudec. V parlamentarnih krogih se je trdilo, da nekaj socialnih demokratov nalašč ni glasovalo, ker je bila nevarnost, da bi znal biti predlog sprejet. Ali je res ali ne, naj se sodrugi sami pomenijo. Sumljivo pa je vsekako.

Davek na vžgalice.

Naši vladi manjka denarja. Zato hoče nove davke. Uvesti hočejo tudi davek na vžgalice, kateri davek bo seveda v prvi vrsti zadel reveže in tudi delavstvo. Davek na vžgalice bo znašal na ovoj do dva vinarja. Če se bo porabilo toliko vžgalic, ko se uvede novi davek, kolikor jih zdaj prebivalstvo porabi, bo vsak v Avstriji plačal novega davka 80 vinarjev. V Avstriji porabi vsaka oseba povprečno na dan deset vžgalic, na Francoskem pet, povprečno pa porabi vsak Evropejec na dan 5 vžgalic. Novi davek bo zadel torej vse prebivalstvo. Vžgalice, ki so zdaj tako poceni, se bodo podražile, ker država hoče vse udariti, med tem ko bilo edino pravilno, da se obdavče tisti ljudje, ki lahko davke plačujejo. Davek na vžgalice sam kot tak se pa tudi zelo nerodno namerava uvesti. Če že hoče imeti država dohodke iz vžgalic, naj jih tudi sama izdelava; izkratka: uvede naj monopol na vžgalice. To je tudi prvotno nameravala, a vsemogočni fabrikantje so se uprli in vlada se je udala in se odločila po nemškem vzorcu za davek na vžgalice. Mi moramo seveda vedno stopicati za Nemčijo, pa če je to še tako neumno. Francozi imajo že od leta 1890. sem monopol vžgalic, ki prinaša državi vsako leto 30 milijonov frankov; tudi Španci imajo monopol vžgalic, kakor tudi Grki, Srbi in Rumunji. Če se že morajo vžgalice obdavčiti, se mi najodločnejše zavzemamo za uvedbo drž. monopola, ker bi se 1. vžgalice tako strašno ne podražile, kakor se bodo, ko se uvede davek in 2. tudi zato, da se delavstvu po tvornicah vžgalic ne bo tako pasje slabo godilo, kakor se mu zdaj godi.

Delavsko zdravje.

DRUGOD — IN PRI NAS.

Kakor poročajo časopisi, bo slavilo nemško delavstvo zavarovanje za starost in onemoglost prihodnje leto petindvajsetletnico svojega obstanka. Koliko dobrot je užival oni delavstva, ki je postal radi dolgotrajnih, težko ozdravljivih boleznih za zaslužek nezmožen je razvidno iz poročila, ki ga je ta vzorni zavod objavil. Zavarovalnica ima že 138 zdravilišč za bolnike na pljučih s 14.079 posteljami. Na račun zavarovalnice pa se pošilja take bolne delavce tudi še v razne toplice, k morju, v zavode v zdravih gorskih krajih, kjer izborno učinkujeta sveži zrak in solnena svetloba. Pa tudi druge bolnike se trajno zdravi v posebnih zdraviliških, ortopedičnih zavodih, sanatorijih itd. Do konca leta 1910 se je na ta način oskrbovalo 733.000 oseb, in se je zanje plačala vsota 177.811.107 mark. izmed oskrbovalnih bolnikov je bilo nič manj nego 318.089 jetičnih. V 902 slučajih je bilo zdravljenje poplačano z uspehom in med temi je bil v polovici

slučajev vspeh celo trajen. Posledica tega blagodejnega podjetja je, da se umrljivost za jetiko na Nemškem od leta do leta znižuje. Za zgradbo delavskih zdravilišč se je izdalo do sedaj 66 milijonov mark; pri vsem tem je pa bilo zavarovalnici mogoče izplačati stotine milijonov starostnih in onemoglostnih rent.

Kako pa je pri nas? Delavec, ki je dolgo bolan, je izročen silni bedi; v najboljšem slučaju mu je omogočeno ležati nekaj tednov v bolnici, odkoder se ga pa kmalu odslovi, češ, da je za oskrbovanje v bolnici neprimerno. In res niso naše bolnice prikladni zavodi za zdravljenje dolgotrajnih boleznih kakor je jetika. To bolezen je mogoče uspešno zdraviti le v posebnih zdraviliških, zgrajenih v dobrem, čistem zraku, sredi krasne narave z milim podnebjem, izpostavljenih solncu in zavarovanih pred mrzlimi severnimi vetrovi. Udobnost, ki jo bolniki uživajo, prijaznost bivališča, trajna dobra hrana, vse to vpliva ugodno na razvoj bolezni in tudi na razpoložnost duha, ker se bolnik ne čuti kot bolnika v mestni bolnišnici, marveč kot pokoja in krepila potrebnih gost v letovišču.

Nemški zavod za zavarovanje delavcev za starost in onemoglost je bil oživitvorjen leta 1889 in — čujte in strmite — tisti, ki so glasovali zoper ta zakon, so bili socialni demokrati! Tudi prijatelji delavcev, kaj ne da?

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

ŽENSKA IN SOCIALNO DEMOKRATSKA BODOČA DRŽAVA.

Če poslušate kakega socialno-demokratskega govornika, kadar govori o socialno-demokratski bodoči državi, to ti tako kvasi, da res misliš, le socialni demokrati hočejo dobro ljudem. Osebito ženskam ti rdeči modrijani zlate čase prorokujejo, ki bodo seveda šele nastali, kadar bo zmagala mokrška misel. Saj socialna demokracija tvori posebej človekoljubje, ki ne trpi nobene krivice in ki se seveda pred vsem za reveže in slabotneje zavzema. Obžalujejo osebito tiste uboge delavke, ki ječe pod pritiskom kapitala in o kateri sodijo, da jih more edinole socialna demokracija rešiti. To se zelo prijetno čuje na socialno-demokratskih shodih in lepo čita v rdečih časnikarskih trobilih, a vse to so le lepe besede. Kako pa v resnici socialna demokracija o ženskem vprašanju sodi, pa dobro naše tobačne delavke same vedo, ker vidijo zglede pri rdečih sodruginjah in pri sodrugih.

Zgodil se je sledeči slučaj. V gorah je ponesrečil neki Silberer, znani nemški sodrug. Dolgo časa ga niso našli in o njem so se najraznovrstnejše govorice razširjale. Socialno-demokratsko vodstvo mu je iz strankarskih ozirorov priredilo pogreb, ki je bil prava demonstracija. Za Silbererjevo vdovo, ki je iskala pomoči in obrambe pri socialnih demokratih, niso rdeči ničesar storili. Vdova je nato pisala dunajskemu listu »Deutsches Volksblatt« dve pismi, ki sta tako značilni, da je prav, če ju tudi poznajo v dobredni prestavi naše tobačne delavke, da bodo še lažje presojale, koliko da gre socialnim demokratom verovati.

Dne 25. decembra je »Deutsches Volksblatt« objavil sledeče pismo:

»Ko sem se kot vdova državnega poslanca Silbererja obrnila za obrambo na uredništvo »Arbeiter Zeitung« in na druge činitelje stranke, so mojo prošnjo odklonili, ker sem bila s Silbererjem katoliško poročena, ker se po njih načelih smatra priležnica kot prava žena. Prisiljena sem zato, da se na javnost obrnem.

Ko je preteklo 14 dni, odkar je izginil moj muž, sem šla k uredniku »Arbeiter Zeitung« Austerlitzu in ga prosila za obrambo in za pomoč svojemu možu. Sprejel me je s prekrizanimi nogama, pavca je imel vtaknjena v telovnik in mi je rekel: »Kako naj Vas ščitim, kako naj Vam pomagam. Naj li se poročim z Vami?« Vsak si lahko predstavlja, kako neprijetno da so me te besede zadele. Mogoče je še takrat bilo rešiti mojega moža, očeta mojih otrok, pa me je s takimi besedami sprejela! Ta brezsrčnost me je zmotila, omedlela sem na stopnjicah, ko sem odšla. Vlekli so me v vratarjevo ložo in šele, ko je moja spremljevalka odločno zdravnika zahtevala, so ga poklicali. Nikdar ne pozabim, da me v tej hiši razur zdravnik ni nihče tolažil. Ker pričakujem, da dunajskemu delavcu velja večja pravica, kakor takozvana pravica, vprašam dunajske delavce, če res oni zahtevajo, da vdova Franc Silbererja, ki je, kakor dokazano, bila brez svoje krivde ločena in ki je dobi-

vala, dokler je še njen mož živel, alimente, po moževi smrti pa ne dobi nobene zaslombe in podpore, medtem ko dobiva njegova priležnica, ki je bila šele 15 let stara, ko je prišla k mojemu možu in ki je vnukinja pekovske bolniške blagajne Ignacija Weissa in nečakinja uradnika delavske bolniške blagajne, vsak mesec pokojnine 85 K. Ali naj se ob takih razmerah ne govori o protekciji? — Tiste pa, ki te vrstice čitajo, naj mojega moža ne obsojajo, ker ni bil on kriv, marveč njegovi prijatelji so našo srečo porušili.

Kratek odstavek iz mojega tako žalostnega osemletnega zakona naj sledi. Ko sem svojega moža poročila, je bil pekovski pomočnik. Ko je bil kot pekovski pomočnik brez posla in ko je bil še mali uradnik, sem bila njegova zvesta družica in sodruginja. Geslu eden za vse in vsi za enega sem zvesto sledila. Več let sem tudi noči žrtvovala, da moj mož in moj otrok nista poznala skrbi in da so se tudi vse dolžnosti nasproti stranki izpolnjevale. Saj se je moral moj mož s V. razredi ljudske šole še učiti in jaz sam delala, da sem rodbini vsakdanji kruh prislužila. Prišli so boljši časi in z njimi tudi nagnjenje mojega moža do svobodne ljubezni. Živeti sem morala še naprej z delom svojih rok, med tem ko izvoljenki mojega moža, ki ni ničesar delala, ni nič manjkalo... A naprej nočem tožiti, razven če bodo moja čast voditeljica stranke še naprej v blato vlačili.

Vse, kar so posamezni voditelji stranke o mojem možu govorili, je neresnično. Urednik Zipperer je trdil, da je moj mož bogato zame skrbel. Doovlite, gosp. Zipperer, saj poznate razmere in veste, da če zaradi bolezni ne bom mogla delati, bom morala stradati. Zakaj trdite neresnične stvari? Alimenti ženi, ki je kot mlado, zdravo dekle svoj mater zapustilo in ki je bila svoji usodi bolna prepuščena, so bili le beračija. Glede na penzijo pa določajo pravila »Strokovnega društva«, kateremu sem si prispevke svojčas od ust odtrgala, da se lahko penzija nakaže tudi priležnici, kar je jako čudno določilo. Žena, ki stoji zvesto leta in leta na strani svojemu možu, za katerega dela in se žrtvuje, ne dobi ničesar, pač pa dobi podporo mlada deklica, ki je živela z njim le dve leti v brezskrbnih razmerah. To dekle je dobilo še mesto pri »Arbeiter Zeitung« in iz zaklada pekovskih delavcev odpravnino v višini 1800 kron. Koliko časa so morali delavci svoj krvavo zaslužen denar skupaj zbirati, da se je ta vsota dosegla? Res lahko so delavci ponosni na dobredne naprave, ki so jih njih voditelji ustvarili! Cenjeno uredništvo! Zahvaljujem se za objavo teh vrstic tudi v imenu tistih žena, ki so s svojo skrbjo in s pomanjkanjem spravile svoje može za delavske voditelje. Delavcem, ki se kot taki izkažejo, sem pripravljena jih še o drugih podrobnostih obvestiti, ker poznajo bedo in skrb, kar so gospodje voditelji pozabili.

Odličnim spoštovanjem Roza Silberer. 16. okraj, Frobelsgasse 60, II. nadstropje, duri št. 13.

Nasproti hudim očitanjem, ki jih je to pismo obsezalo, je »Arbeiter Zeitung« dne 28. decembra vse tajila in psovala. Rdečkarji so pisali, da je Silbererjeva histerična ženska, da so njeni podatki prenizki, da bi zaslužili odgovarjati nanje in da Silbererjeva kot voditeljica velike modne trgovine ni najpotrebnejša podpora. Stranka je ravnala po Silbererjevi oporoki, ki določa, da naj vse, kar ima, tudi podpore svojcem in podobne stvari, dobiva njegova prijateljica Mici in da njegovi ženi ničesar ne gre. Zabrani naj se, da bi njegova žena vstopila v njegovo stanovanje, da ne sme k njegovemu mrtvaškemu odru in da ne sme za pogrebom radi njegove »ljube Micike«. Silbererjeva nato ni molčala in je dne 29. decembra 1912 v »Deutsches Volksblatt« tako-le odgovorila.

»Pripravljena sem bila, da bo »Arbeiter Zeitung«, ko bo odgovarjala, zavijala in lagala. Resnici na ljubo bodi povedano, da se mi je res predložila oporoka, ki jo je pa tuja roka pisala in tudi podpis mojega moža je tuja roka napravila. Ta oporoka mi ne brani, da kot ločena žena svojega moža vztrajam na svojem mestu. Tudi časti rajnikove ne mislim, da kršim s tem, nasprotno, na zahtevo stranke sem izstavila pet pooblastil dr. Rosnerju, da brani mojega mrtvega moža. Značilno je, ker so takrat natančno znali, kdo da je Silbererjeva prava žena.

Ni res, kar trdi »Arbeiter Zeitung«, da se nahajam v službi. Res je marveč, da sem brez posla in da sem bolna vsled operacij. Dejansko ne živim nobene podpore. Res je, da je priležnica mojega moža nastavljena v »Arbeiter Zeitung«.

Kar tiče ločitve zakona, se je ta ločil na možovo prošnjo sporazumno, a dognalo se je, da je bil on ločitve kriv. Res je, da so otroci umrli. Prvi otrok je, ker sem takrat stradala, prišel preslab na svet, drugi je čez nekaj mesecev umrl. Bil je žrtev ločitve od mojega moža.

Da moj mož v svobodni ljubezni ni bil srečen, dokazuje, da ga je celo »Arbeiter Zeitung« nazvala, da je bil osamel potnik. Ko sem svojega moža na njegovo dano besedo začetkom priležništva spomnila, mi je to-le pisal:

Ljuba Roza!

Nekaj besedi, zakaj da ne pridem. Med nama stoje sence preteklosti, nikdar bi se nama ne posrečilo jih izbrisati, pač pa lahko povzročite še večjo odpujitev. Vem, da ne delam zase dobro in da je moja bodočnost žalostna; mogoče, da svoje sedanje stališče še obžalujem in da bom zavidal bodočega tvojega moža. A ne morem drugače postopati. Prosim, ne misli več name.

Pozdravljam

Franc.

To in druga njegova pisma dokazujejo, da so ločitev več kot moj mož drugi povzročili. Načela, da ženo čez leta vržejo proč, se drži večina socialno-demokratskih voditeljev. Tudi mene so »vodilni prijatelji« mojega moža, oženjeni možje, nagovarjali, da naj postanem njih ljubimka. Ako bi se bila udala, bi bilo zame boljše preskrbjeno.

Kar tiče odpravnine priležnici mojega moža, ni bil o tem niti en pek obveščen. Voditelji so znali, zakaj o tem delavcem ničesar niso povedali. Preprosti delavec ve ceniti svojo ženo, ki mu je v slabih časih zvesto na strani stala.

Roza Silberer.

Na ta odgovor Silbererjeve je »Arbeiter Zeitung« obmolnila, ker ni znala ničesar odgovoriti. Prav je, kako si predstavljajo socialni demokrati žensko v svoji svobodni državi. Sodbo o grdi povesti Silbererjeve priležnice in o še grši vlogi rdečih voditeljev si pa naše delavke in delavci sami lahko napravijo!

× × ×

Nova pota. Podporno društvo delavcev in delavk c. kr. tobačne tovarne v Ljubljani je vprizorilo dne 26. t. m. v »Ljudskem Domu« ljudsko igro v štirih dejanjih »Miklovo Zalo«. Dramatizirana povest je tako znana, da nam vsebine pač ni treba ponavljati. Omenjati pa le moramo, da je to igro, ki se je v »Ljudskem Domu« predstavljala, po dr. Sketovi povesti priredil delavec Ivan Jezeršek z Viča, ki je igro, ko se je prvič pred štirimi leti na viškem odru igrala, že večkrat pre naredil, tako da igra sami v tehničnem oziru ne morejo veliko najstrožji kritiki očitati. Tovarišu Jezeršku bi res svetovali, da naj bi zamislil in spisal tudi kako ljudsko igro iz delavskega življenja, ki obsega toliko tragičnih, a tudi veselih trenutkov. Kar tiče prednašanja samega, moramo reči, da je bila igra dobro naštudivirana in da se je dobro predstavljala. Gosposkične igralke, same tobačne delavke, in igralci so zelo dobro igrali; izvrstna je bila Almira, gojenka Ljudskega odra, tudi druge so dobro pogodile svoje vloge. Tudi gosposke igralce so dobro svoje vloge predstavljali, izvrstna sta bila Tresoglav, Sulejman beg in Besednik, ki je napravil le to napako, da je govoril občinstvu, ne pa tistim, ki bi jim moral prav za prav govoriti. Škoda je bila, ker je predstavo motila »pregoreča« policija, ki bi bila lahko manj sitna, kadar se vrše predstave v »Ljudskem Domu«. Hiša je bila popolnoma razprodana: »Le tobačna tovarna more hišo tako napolniti.« je rekel neki stalni obiskovalec predstav v »Ljudskem Domu«. Cast! Prvi poizkus na odru »Ljudskega Doma« se je posrečil. Mi bi le želeli, da naj bi Podporno društvo ustanovilo stalno dramatično šolo, ker moči, sposobnih za oder je veliko med nami. Morebiti bi celo kazalo, da si ustanovi Podporno društvo tudi pevski zbor, ker petje se v tvornici zelo goji. Nova pota poštenega razvedrila poleg glavnega: izobrazbe in oplemenitve src naj hodi naše Podporno društvo!

—k.—

Pravnik.

Kolktivna pogodba, ki je v delavni nabit, je bvezna tudi za silega d' lavca, kateremu ob vstopu v službo obstoj iste ni bil omenjen. Tožitelj je bil pri toženi tvrdki uslužben kot strojni pomočnik od 13. avgusta 1911 dalje. Dne 18. septembra 1911 pa je bil brez vsake odpovedi in brez vsakega posebnega vzroka takoj odpuščen. Glede odpovedi ni obstojal med strankama no-

ben dogovor, vendar pa je nesporno ugotovljeno, da se je sklenila med toženo tvrdko in med organizacijo pomočnikov v februarju 1910 kolektivna pogodba, ki ima ostati v veljavi do leta 1913. Ta pogodba je bila v delavnici na steni nabita. V § 6. te pogodbe je bilo pogojeno, da se obojestransko konča službeno razmerje brez odpovedi. Tožnik navaja, da se mu nikdar ni omenilo obstoja in določb kolektivne pogodbe, radi tega pogodbe nikoli ni bral, še manj pa poznal. Takojšnja odpustitev se je izvršila brez postavnega razloga, vsled česar zahteva odškodnino za 14dnevno odpovedno dobo. Priča N. N. izjavi, da se je pogodil on s tožiteljem glede plačila od ure, na delovni red ga pa ni opozoril. Tožbeni zahtevki je obrtno sodišče zavrnilo. Razlogi: Po § 114 b obrtnega reda, so kolektivne pogodbe za stranke pravno veljavne, v kolikor delodajalci s svojimi pomožnimi delavci niso kakega posebnega dogovora sklenili in je pogodba v delavnici nabita. V predmetnem sporu pa so vsi ti pogoji podani in se vsled tega tožitelj ne sme sklicevati na 14dnevno odpovedno dobo, katera bi v smislu § 77, obrtnega reda sicer obstojala. Da bi se pa delojemalcu pri vstopu v službo kolektivna pogodba posebej razglasila, pa obrtni zakon ne zahteva.

Železničar.

Razsodišče zavarovalnice avstrijskih železnic zoper n. zgođe je zopet pred kratkem v enem slučaju odločilo, da nima železničar nikake pravice zahtevati odškodnine (rente), ako se je ponesrečil na poti iz službe proti domu ali obratno. Postavilo se je na stališče, da take nesreče nimajo z železniško službo v pravem pomenu besede nikakega stika. Opozorjamo železničarje, da naj se nikar ne dajo oplahiti, ampak naj v vsakem slučaju zahtevajo, da se nezgode, in naj imajo še tako malo skupnega z železniško službo, na dvakrat ne obravnavajo enako, kar je namreč, da se zelo podobne nesreče dvakrat ne obravnavajo enako, kr je pa na drugi strani lahko umevno, ako pomislimo, da je včasih stvar čisto jasna, včasih se pa lahko vzame kot dokazana ali pa vsaj dvomljiva. Za vsakega železničarja veljaj strogo navodilo, vsako nezgodo naznaniti, ker mnogokrat se človeku pozneje oglasijo posledice morda malenkostne poškodbe v prejšnjih letih, da mora pred časom v pokoj. In ako ne more takorekoč dokazati, da je njegova bolezen tudi posledica ene nezgode, dobi samo toliko pokojnine, kolikor mu gre po službenih letih. Ako se mu pa posledice kake nezgode pripoznajo, zvišajo se službena leta za pet ali celo za deset let. — R.

Preuredba železniških naprav na Dunaju. Dunajsko mesto vedno narašča in je že sedaj po obsegu največje mesto na evropski celini. Promet je vsak dan večji in merodajni faktorji se že

precej časa bavijo z vprašanjem, kako bi olajšali promet na progah, ki držijo v osrčje mesta. Nedavno so odposlali v London več zastopnikov, ki bodo preštudirali ondodne naprave, ki so v zvezi z železnico, o čemer smo že deloma poročali v eni prejšnjih števil. Pred kratkem je imel v društvu avstrijskih inženirjev in arhitektov profesor Anton vitez Schurda predavanje, v katerem je razvil v glavnih potezah načrt, po katerem naj bi se preuredile vse dunajske železniške naprave. Tu prinašamo samo najvažnejše in najzanimivejše točke. Dunaj ima sedaj sedem glavnih postaj, v katere se iztekajo vse železnice, ki vodijo na Dunaj. Po načrtu navedenega profesorja pa naj bi zgradili namesto teh sedmerih postaj dve centralni postaji v širokosti 250 m in v dolžnosti 300 m. Eno za Franc Jožefovo severozapadno in severno železnico, drugo pa za južno, državno, zahodno in Aspang-železnico. Prva postaja bi bila na mestu sedanje severne postaje, druga pa na mestu sedanje strojne delavnice južne železnice. Zvezo med tema dvema centralnima postajama bi tvorila posebna železnica, ki bi šla deloma po progi sedanje zvezne železnice (Verbindungsbahn). Sedanja mestna železnica bodo morali seveda popolnoma predelati in bodo napravili tri nove črte, ki se bodo križale na trgu sv. Stefana. Vsa naprava bi po načrtu stala okroglo 100 milijonov kron, vendar pa bi samo mestna stavbišča v okolici novih naprav pridobila na vrednosti tudi 100 milijonov. Da se sme označenemu predavanju pripisovati precej važnosti in da je zelo verjetno, da se ta načrt izvede, je že iz tega razvidno, ker so se predavanja udeležili odlični zastopniki železniških uprav in tudi g. železniški minister.

Okno v svet.

Kako skrbje svobodomiselnici za rezeže, bolnike. Kitajci imajo nekaj časa sem ljudovlado, ki se je ustanovila po prizadevanju mednarodnega svobodomiselnstva v znamenju napredka, svobode in človekoljubja. Kakšno pa je človekoljubje kitajskega svobodomiselnstva v resnici, nam poročajo katoliški misijonarji iz Hajninga. Na Kitajskem imajo še vedno veliko gobovih bolnikov. Katoliški misijonarji so izvedli, da žive blizu Haininga v gozdih gobovci. Misijonarji so jih obiskali in se obrnili na kitajske »svobodomiselnice« oblasti, da bi smeli na svoje stroške ustanoviti gobovcem zavetišče. Kitajske oblasti so prvotno prošnjo odklonile, nato pa navidezno odnehale, a obenem storile nečloveško kruto hudo delstvo. Na polju pred Hainingom so pustile izkopati jamo, tla so pokrili z lesom, ki so ga s petrolejem polili, ko so les zažgali, so pa uboge gobovce z bajoneti zapodili v jamo, kjer so jih v navzočnosti velike množice sezgali. Ne dovolj! Razpisali so nagrade vsakemu, ki kakega gobovca naznani. Res so še

enega gobavca nato ustrelili. Tako postopa svobodomiselnstvo z največjimi reveži. Brez krščanske ljubezni je človekoljubje le navadna publicca brez vsake veljave.

Tako delajo poštenjaki. Angleški parlament je dne 1. novembra soglasno sklenil postaviti proti trgovini z dekletimi. V zabranitev te umazane in človeka nevedne in pod živaljo poniževalne špekulacije so upeljali zakonito kazni s palicami. Nismo za barbarske kazni, tudi kupčija s človeškim mesom je nekaj barbarskega in zasluži pošteno tudi ta način kazni. Angleško ljudstvo si obeta od te vrste kazni najboljših uspehov. Kaj pa pri nas v Avstriji, kjer po židih te vrste kupčija tudi bujno cvete?

Izdajatelj: Fran Ulreich, Dunaj. — Odgovorni urednik: Mihael Mo-kerc. — Tisk: Katoliške tiskarne.

Pristopa te k „Jugoslovanski Strokovni Zvezi“!

Tovarna za asbestskriji „ZENIT“ družba z om. zav. Mor. Žumberk dobavljajo najboljši in najcenejši krovski materijal Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.
F. Meršol Ljubljana
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezentin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih roboev, ovratnikov, zavrtnic, volne, bombaža, sukanca itd.
Predi skanje in vezenje monogramov in vsa vrstnih drug h. isb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kurajte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) Ljubljana
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobi e vedno v veliki izbiri najnovije blago za ženska in moška oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Zagrebski
Franck
priporočujemo kot tovarniško znamko
kot priznano najboljši pridatek za kavo!

Obrtni red.

I. Poglavlje.

A. Obča določila.

1. Razdelitev obrtov.

§ 1. Obrti so:

- svobodni obrti;
- rokodelski obrti;
- koncesijonirani obrti.

Rokodelski obrti so taki, pri katerih gre za ročnosti, ki potrebujejo izobrazbe v obrtu z izučitvijo in daljšim delom v njem (§§ 41—44 f).

Za rokodelske obrte se proglašajo z omejitvami, obseženimi v petem odstavku, obrti:

- Lončarjev (p. čarjev), postavljačev peči;
- steklarjev, brusilcev stekla, graverjev na steklo;
- kovačev za grobo blago, kovačev za sekire, kovačev za ponve, kovačev za obroče in varilce, žrebljarjev, kovačev za vozove, ključavničarjev za vozove;
- kovačev za orodje, nožarjev in brusilcev na ostro, izdelovalcev kirurških instrumentov;
- piletjev;
- ključavničarjev;
- brusilcev kovin in jekla, ostrogarjev, iglarjev, izdelovalcev tkalnih grabenov;
- sitarjev, rešetarjev;
- kleparjev;
- kovačev za baker;
- kovinarjev, medarjev, kositararjev;
- pasarjev, bronovinarjev, izdelovalcev kitajske srebrnine, izdelovalcev kovinskega, galanterijskega blaga, cizelerjev;
- zlatinarjev, srebrnarjev in obdelovalcev dragega kamnja;
- klepalcev zlata, srebra in kovin;
- graverjev, metalografov, vrezovalcev oblik, vrezovalcev not, emajlerjev, gilošerjev;
- posrebovalcev;

tembra 1912 (drž. zak. št. 191) so bili izdani obširni predpisi glede prirejanja kinematografskih predstav.

p) podjetja za periodične tiskovine in njih prodaja;

Ta podjetja so uravnana po tiskovnem zakonu z dne 17. dec. 1862 (drž. zak. št. 6, ex 1863) in po zakonu z dne 9. julija 1894 (drž. zak. št. 161). Po prvo imenovanem zakonu je pa določba čl. V., točka p) razglasnega patenta razveljavljena; kajti § 3. omenjenega zakona določa, da je pravica izdelovati in zalagati tiskovine in trgovati z njimi podvržena obrtnemu redu. Politično deželno oblastvo lahko dovoli prodajati periodične tiskovine, varnostno oblastvo dotičnega kraja pa, da se smejo prodajati šolske knjige, koledarji, podobice svetnikov, molitve, molitveniki, in sicer se prodajanje dovoli določenim osebam za določen okraj ter do preklica. — Glej tudi razglasni patent k o. r., čl. V., točka c) in § 15. o. r., točka 1.

q) krošnjarstvo in druga obrtna opravila, katera se izključno izvršujejo potujce.

Krošnjarstvo je po zakonu z dne 25. februarja 1902 (drž. zak. št. 49) precej omejeno. Glej §§ 59—60 b) o. r.

VI. Po dosedanjih zakonitih določbah pridobljene osebne obrtni, tovarniške in trgovinske pravice ostanej v veljavi, in njim pristojajo tudi vse one bolj razširjene pravice, katere sedanji zakon združuje z vršitvijo kakega obrta.

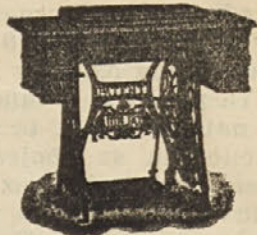
Po uveljavljenju obrtnega reda so še ostali v moči vsi predpisi, po katerih je za vršitev nekaterih obrtov poprej potrebna pritrditev ali dovoljenje dohodarstvenega (davčnega) oblastva. (Min. naredba 18. apr. 1860. drž. zak. št. 98.) Po teh predpisih mora vsakdo, ki se hoče pečati s podjetjem podvrženim užitninskemu davku (n. pr. krčmarski obrt, »semanje točenje«, prodajanje ali sušenje mesa, prodajanje zaklane živine, izdelovanje žganja ali vinskega kisa i. dr.) ali se s takim podjetjem preseli na drug kraj, po dohodarstvenem zakonu zglasiti pri finančnem oblastvu, da dobi dovolilni list, bodisi da je obrt svoboden ali dopuščan (koncesioniran). — Pri izgotovitvi koncesije ali prijavi svobodnih, toda užitninskemu davku podvrženih obrtov, imajo obrtna oblastva dolžnost, da vselej izrecno opominijo stranko, da naj si preskrbi dovolilni list dohodarstvenega urada. Ta list je — kakršen je način plačevanja davka — ali plačilna pola, ali zglasitvena in revizijska pola ali pa formalen dovolilni list.

VII. Stvarna (realna) lastnost pravno obstoječih radiciranih in prodajnih obrtov ostane neizpremenjena. Novi obrti z realno pravico se ne smejo več ustanavljati.

Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernova ulica 9
priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.
Novosti v konfekciji za dame.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.
Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti žilodčnim bolečinam, s eklenica 20 v.
Kapi ce za želodec, izvrstno krepilo o in slast do
jed' pospešujoč, sre slivo, steklenica 40 v.
Ka ljice zoper žilodčni krč, steklenica 50 v.
Pospalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti po-
tenju nog, skati ca 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Sulicini kolodji, za odstranitev ku jih očes in trde
ke žv, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, skati 60 v.
Tinktura za želodec, o vajino in želodec krepilno
sredstvo, steklenica ca 20 v.
Trpotev sok, izvrsten pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

IVAN JAK IN SIN v Ljubljani,
Dunajska c. sta 17
priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih
voznih koles in
šivalnih strojev
= za rodbino in obrt. =

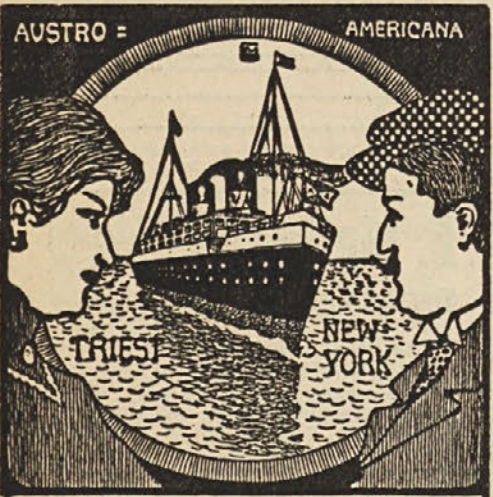
Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 9 v.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarne Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarna je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. O avne zaloge na Dunaju: le-
karne Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse šte. 109,
Josefstädterstrasse šte. 25, Radetzkyplatz šte. 4,
V Oradeu: Sack-trasse šte. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči tukaj navedenih tvrdk
Trnkóczyjevih, istotako ugodne soobse zaupanja vredn h oseb.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

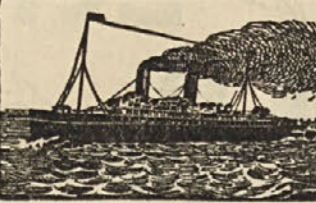
Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.
Odlično krepilno sredstvo za mlade in stare.
V steklenicah po K 3-50 in K 2-— v vsaki
lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:
Mr. R. Sušnik
lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

Polniki v Ameriko
Kateri telijo dobro, po ceni in
zanesljivo potovati naj se obrnejo
na **Simona Kmetelca**
v Ljubljani Kolobvorske ulice 28.
Kotvorstva Pijasnika daje se brezplačno.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!
iz Havre v
New-York
francoska prek-
morska družba.
Veljavne vozne liste (Sikarte) za franco-ki linijo iz
Havre v New-York in listke za ovratek iz Amerike
v staro domovino, po najnižji ceni
In brezplačna po-
jasnita daje samo
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetске posojilnice“
ED. ŠMARDA

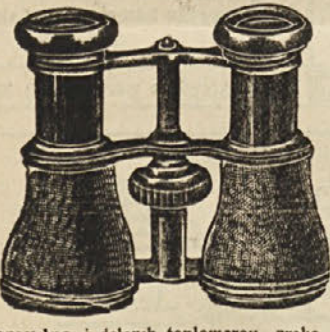
Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov
Av gust Dre lse, Ljubljana
— Mnogokrat odlikovana. —

Priporoča se slavnemu
občinstvu in prečastiti du-
hovščini v naročila na
štedilna ognjišča
in peči
preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih ce-
nah. Župniščem, samosta-
nom in solam dovoljujem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana
Stari trg št. 9.
Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne
mornarice, c. kr. domobrancev itd.
Največji optični zavod.
Prvi spe-
cialist za
očala in
šćipalnice,
narejene
a t r o g o
n a t a n -
č n o po
naročilu
in zdravn-
skih pred-
pisih. —
Nadalje
pri oro-
čam svo-
jo velik
izbiro
strokov-
niško pravilno i delanih toplomerov, zrako-
merov, daljnogledov vseh vrst kakor Zeiss, Busch,
Goerz itd. V a popravila izvršujem v s o j i lastni
po največjem sistemu z električnim obratom ureje i delav-
nici in je ogled iste mojim cenj, odjemalcu in vsak čas dovoljen.
Bogata zaloga najboljših ur, zlatine in srebrnine. Zadrževajte cenik!

Za hranilne vloge jamči deželja Kranjska.

Za hranilne vloge jamči deželja Kranjska.
Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.
Stanje vlog čez 22 milijonov K.
Lastna glavica K 704.939.27.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo
Miklošičeva cesta šte. 6
pritličje v lastni hiši nasproti hotela „Union“
za frančiškansko cerkvijo
prejema

hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne ter
jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih
100 kron čistih 4-50 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da
bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po
pošti so poštno-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik;
Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: Anton Belec, posestnik,
podjetnik in trgovec v St. Vidu nad Ljubljano; Dr. Josip Dermastja; Anton Kobl,
posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljub-
ljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani; Ivan Kregar, svetnik trgovske in
obrtno zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posestnik in
blagajnik „Ljudske posojilnice“; Ivan Pollak ml., tovarnar; Karol Pollak, tovarnar
in posestnik v Ljubljani; Gregor Šlibar, župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči deželja Kranjska.

Določbe čl. VI. in VII. razglasnega patenta se nanašajo na sta-
rejše razločevanje avstrijske zakonodaje, po katerem so se obrti de-
lili v osebne in stvarne (realne).

Osebnih obrti so bili taki, pri katerih je koncesija veljala
samo za dotično osebo, ki je to koncesijo dobila. Za vse osebne obrte
se je namreč zahtevala koncesija (dopustitev), ki se pa ni mogla pro-
dati ali v oporoki zapustiti komu drugemu; trajala je torej samo do
smrti upravičenca. — Stvarni (realni) obrti pa niso bili
navsezani na osebo koncesionarjevo, ampak so se lahko prodali, po-
dedovali, dali v zakup ali tudi zastavili, prav kakor kakšna stvar.
Dele se v radicirane in prodajne. Radicirani obrti so tisti, ki so
navsezani na kako hišo in so kot taki na hiši tudi vknjiženi, tako da
tvorijo del hiše in njene cene. Za prodajne obrte pa se smatrajo
oni, ki niso v zvezi s kako hišo ali drugo nepremičnino, tako da jih
lastnik lahko proda (podari, dá v zakup itd.) kakemu drugemu člo-
vku kot samostojne stvari, ki imajo svojo ceno. Ker niso v nobeni
zvezi s kako nepremičnino, ne morejo se vknjižiti v zemljiško knjigo.

Že v starejših določilih nahajamo načelo, da radicirane ali pro-
dajne koncesije dajejo samo posest imenovanih pravic, nikakor pa
ne obenem tudi upravičenost pečati se s kakim obrtom. V dosego
izvrševalne pravice je moral posestnik koncesije dokazati vse ono,
kar se zakonito zahteva za pričetek in izvrševanje obrta. Tega načela
se drži tudi novejša zakonodaja, kakor bomo videli zlasti v § 55.
obrtnega reda.

Po čl. VII. razglasnega patenta k obrtnemu redu se stvarni
(realni) obrti ne smejo več snovati.

Predpisi, kako je soditi imenovane obrte, da se dokaže ome-
njena lastnost, so v različnih deželah različni. Za »ilirske provin-
cije«, to je za Kranjsko, Goriško in Gradiško, Trst, Istro in koroško
okrožje beljaško je merodajen v tem oziru dvorni odlok z dne 2. dec.
leta 1814. Ta odlok je namreč razglasil vse radicirane in prodajne
obrtne pravice v prej navedenih krajih za razveljavljene in določil,
da se taki obrti ne smejo več ustanovljati.

**VIII. Glede državnih monopolov in regalij in glede v nekaterih
kronovinah še v moči stojičih propinacijskih in mlinskih pravic,
dalje glede regalnih beneficijev ostanejo merodajni dosedanji pred-
pisi.**

Monopol se imenuje državi pridržana pravica, da sme samo
ona proizvajati in prodajati določene stvari. Po sedanjih uredbah v
naši državi so monopolu podvrženi sledeči predmeti: tobak, sol,
smodnik.

Pridobivanje soli oskrbuje država sama. Le na Primorskem in
v Dalmaciji je dovoljeno tudi zasebnikom, da smejo dobivati sol iz
morske vode, toda morajo jo proti določeni plači oddajati v državne
shrambe. Trgovci morajo sol kupovati v državnih skladiščih ter
smejo prodajati samo določene vrste soli po določeni cenah. — Za
izdelovanje in prodajanje smodnika veljajo posebni predpisi vojnega
ministrstva. — Sajenje tobakove rastline je v Dalmaciji, Galiciji in
na Tirolskem dovoljeno tudi zasebnikom, imeti pa morajo za to
uradno dovoljenje in sirovo blago svoječasno izročiti državi. Dovo-
ljenje za prodajo tobaka podeljuje ali politično deželno oblastvo ali
finančni okrajni urad.

Regaliji (—kronine pravice) so pomenjali v srednjem veku
pravice, katere je smel uživati samo kralj, ki jih je pa navadno po-
deljeval državnim knezom. Toda sedaj pomenja ta beseda vse kaj
druzega, namreč pravica države, da se sme sam ona pečati z neka-
terimi določenimi podjetji. Semkaj spadajo zlasti pošta, brzojav,
telefon, loterija in kovanje denarja.

Propinacijske pravice so bile v prejšnjih časih pred
odpravo tlake pravice graščakov v nekaterih krajih, da so morali
njim podložni obrtniki blago naročevati samo pri njih, ne pa zunaj
njihovega posestva. Ta zasilna pravica je v naših krajih izginila
popolnoma. Istotako ne veljajo več stare mlinarske pravice.

**IX. Sedanji zakon se ne dotika pravič, katere so po privilegij-
skem zakonu podeljene imeteljem privilegijev za iznajdbe, izboljš-
šave in odkritja.**

**X. Našemu ministru za notranje stvari se naroča ta zakon
izvršiti.**

